

УДК 657.1

О.О. Григоревська, канд. екон. наук**Т.С. Каленченко**, магістрант

Київський національний університет технологій та дизайну, м. Київ, Україна

ПРОБЛЕМИ СВОЄЧАСНОГО ТА ПОВНОГО ВІДОБРАЖЕННЯ ГРОШОВИХ КОШТІВ У СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ**Е.А. Григоревская**, канд. экон. наук**Т.С. Каленченко**, магистрант

Киевский национальный университет технологий и дизайна, г. Киев, Украина

ПРОБЛЕМЫ СВОЕВРЕМЕННОГО И ПОЛНОГО ОТРАЖЕНИЯ ДЕНЕЖНЫХ СРЕДСТВ В СИСТЕМЕ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА**Olena Hryhorevska**, PhD in Economics**Tetiana Kalenchenko**, Master's Degree student

Kyiv National University of Technology and Design, Kyiv, Ukraine

PROBLEMS OF TIMELY AND FULL DISPLAY OF CASH FLOWS IN ACCOUNTING SYSTEM

Організація бухгалтерського обліку грошових коштів та їх своєчасне й повне висвітлення є досить трудомістким і водночас ризикованим процесом, оскільки навіть одна помилка може стати причиною багатьох порушень і неточностей, що вплине на господарський процес та інформацію про фінансово-майновий стан підприємства. Мета дослідження полягає в огляді проблемних моментів організації бухгалтерського обліку грошових коштів та наданні пропозицій їх вирішення. Відповідно до цього визначимо завдання, які полягають в удосконаленні аналітичного обліку, документування та внутрішньої звітності, що у свою чергу вплине на покращення діяльності підприємств загалом.

Обґрунтовано, що результат діяльності будь-якого підприємства безпосередньо залежить від ефективної роботи підприємства, а особливо від вирішення проблем, пов'язаних з обліком грошових коштів, які є складовою діяльності підприємства. Ефективність організації обліку грошових коштів забезпечить раціональний розподіл та використання грошових коштів, а тим самим успішну фінансову діяльність підприємства.

Ключові слова: грошові кошти, бухгалтерський облік, безготівкові розрахунки, організація обліку, рахунки.

Организация бухгалтерского учета денежных средств и их своевременное и полное освещение является достаточно трудоемким и одновременно рискованным процессом, поскольку даже одна ошибка может стать причиной целого ряда нарушений и неточностей, что повлияет на хозяйственный процесс и информацию о финансово-имущественном состоянии предприятия. Цель исследования заключается в обзоре проблемных моментов организации бухгалтерского учета денежных средств и предоставлении предложенных их решения. В соответствии с этим определим задачи, которые заключаются в совершенствовании аналитического учета, документирования и внутренней отчетности, что в свою очередь повлияет на улучшение деятельности предприятий в целом.

Обосновано, что результат деятельности любого предприятия напрямую зависит от эффективной работы предприятия, а особенно от решения проблем, связанных с учетом денежных средств, которые являются составной деятельности предприятия. Эффективность организации учета денежных средств обеспечит рациональное распределение и использование денежных средств, а тем самым успешную финансовую деятельность предприятия.

Ключевые слова: денежные средства, бухгалтерский учет, безналичные расчеты, организация учета, счета.

Organization of accounting of funds and their timely and complete coverage is very time-consuming and risky process at the same time, because even one mistake can cause a number of disturbances and uncertainties that affect the economic process and information on the financial and property status companies. The purpose of the study is to review problematic issues accounting of funds and provide suggestions to solve them. Pursuant to define the set tasks are to improve analytical accounting, documentation and internal reporting, which in turn will affect the improvement of the whole enterprise.

Proved that the result of any enterprise depends on the efficient operation of businesses, especially the solution of problems related to the accounting of funds that are part of the company. The effectiveness of accounting of funds will ensure rational distribution and use of funds, and thus successful financial performance of the company.

Key words. cash accounting, non-cash payments, organization of accounting, accounts.

Постановка проблеми. Грошові кошти є найбільш ліквідними активами та обмеженими ресурсами, і успіх підприємства здебільшого залежить від їх раціонального розподілу та використання. Звернувшись до реєстру судових рішень, ми спостерігали, що за період 01.01.2010–01.09.2015 року відбулось більше 30 000 засідань, які стосуються грошових коштів підприємств, це значна кількість, зважаючи на те, що ця цифра стосується тільки міста Києва [8]. Тому організація їх обліку є досить актуальним питанням під час контролю операцій з ними. Проблеми обліку грошових коштів є як у теоретич-

ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ТА АУДИТ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

ній частині, так і у практичній, оскільки виникає багато різноманітних питань щодо їх обліку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання обліку грошових коштів є дуже цікавим на сьогодні, адже змінюється законодавство. Цю тему розглядали багато вчених-економістів, серед яких слід виділити тих, хто зробив найбільший внесок у цій сфері, зокрема: Д. Гушу, І.Б. Садовська, Т.В. Божидарнік, К.Є. Нагірська, А.С. Табальок, С.Л. Береза, С.Ф. Голов, Г.Г. Кірейцев, М.В. Кужельний, Є.В. Мних, Л.В. Нападовська, В.В. Сопко та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Однак постійні зміни у законодавстві сприяють виникненню нових проблемних аспектів в обліку грошових коштів.

Мета статті полягає в огляді проблемних моментів організації бухгалтерського обліку грошових коштів та наданні пропозицій їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Не применшуючи результати досліджень науковців, присвячених бухгалтерському обліку грошових коштів, слід зазначити, що серед наявних облікових проблем, пов'язаних з рухом та наявністю грошових коштів, є такі:

- повнота та своєчасність відображення в системі обліку руху грошових коштів;
- правильне їх відображення у фінансовій звітності;
- організація контролю за процесом збереження та використання грошових коштів;
- оптимізація надходжень і виплат готівки та формування інформаційної бази даних для аналізу отриманих і втрачених вигід від проведених заходів;
- визнання та класифікація грошових коштів;
- матеріально-технічне та організаційне забезпечення ведення обліку грошових коштів.

Предметом бухгалтерського обліку грошових коштів є процеси документального оформлення руху коштів у касі підприємства та на рахунках у банку, господарські операції, пов'язані з надходженням і видатками грошових коштів. Здійснення процедури відображення в бухгалтерському обліку і розкриття інформації про грошові кошти у фінансовій звітності регламентує НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (МСБО) 7 «Звіт про рух грошових коштів».

Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» грошові кошти (гроші) – готівка, кошти на рахунках у банку та депозити до запитання; еквіваленти грошових коштів (грошей) – короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошей і які характеризуються незначним ризиком зміни вартості [4].

Зазначимо, що відповідно до чинного законодавства під час складання фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності підприємства можуть обрати спосіб складання звіту про рух грошових коштів за прямим або непрямим методом із застосуванням відповідної форми звіту. Перевагою такої альтернативи є те, що кожне підприємство може враховувати специфіку господарської діяльності. Підприємство розгорнуто наводить суми надходжень та видатків, що виникають у результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Якщо рух грошових коштів у результаті однієї операції включає суми, які належать до різних видів діяльності, то ці суми наводяться окремо у складі відповідних видів діяльності. Внутрішні зміни у складі грошових коштів до звіту про рух грошових коштів не включаються. Негрошові операції (отримання активів за рахунок фінансової оренди; бартерні операції; придбання активів за рахунок емісії акцій тощо) не включаються до звіту про рух грошових коштів [4].

Основними завданнями обліку грошових коштів є:

ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ТА АУДИТ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

- виконання операцій з грошовими коштами за розрахунками з постачальниками, покупцями;
- контроль за дотриманням касової і розрахункової дисципліни;
- своєчасне і правильне документальне оформлення операцій з руху грошових коштів, щоденний контроль за збереженням готівки і цінних паперів у касі підприємства;
- інвентаризація грошових коштів і відображення її результатів на рахунках бухгалтерського обліку;
- дотримання НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»;
- надання користувачам фінансової звітності повної, правдивої та неупередженої інформації про зміни, що відбулися у грошових коштах підприємства та їх еквівалентах за звітний період [4].

Ці завдання бухгалтерія вирішує за допомогою документального оформлення – реєстрації в системі синтетичних і аналітичних рахунків усіх операцій з грошовими коштами. При цьому безперервно відображається й контролюється рух готівки в касі підприємства, на його рахунках у банках ведеться систематичний облік і контроль за розрахунковими відносинами з підприємствами й особами, що дозволяє в будь-який момент виявити стан розрахунків з кожним дебітором і кредитором по видах боргів і зобов'язань.

Джерелом, в якому можна побачити рух грошових коштів та їх еквівалентів, є форма № 3 фінансової звітності «Звіт про рух грошових коштів». Цей звіт більшість науковців вважають найскладнішим у всій фінансовій звітності підприємства. І це пов'язано з тим, що в цьому звіті можна отримати інформацію про операційну, фінансову та інвестиційну діяльність підприємства, разом із тим є можливість оцінити ситуацію, пов'язану з надходженням та витрачанням грошових коштів, та визначити потреби підприємства щодо використання цих коштів. Тобто ця форма звітності є багатосторонньою, що суттєво ускладнює процес його заповнення [4].

Нині важливим фактором, що відповідає за облік грошових коштів, є законодавство країни, яке не можливо ігнорувати, оскільки хоча б маленьке недотримання його веде до відповідальності. Нами було проаналізовано деякі з нормативно-правових актів (табл. 1).

Таблиця 1

Вимоги чинного законодавства до обліку грошових коштів

Нормативний документ	Площина регулювання	Вплив на облік
1	2	3
Національне положення (стандарт) 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [4]	Спосіб відображення бухгалтерського обліку	Введення аналітичних рахунків
	Завдання бухгалтерського обліку	Організація ведення бухгалтерського обліку
	Елементи методу бухгалтерського обліку	Методика ведення бухгалтерського обліку
Господарський кодекс України [1]	Повнота відображення	Відображення всіх податкових зобов'язань
	Договірні відносини	Організація відображення та дотримання нормативів
	Складання звітності та розпорядження джерелами	Методичні вказівки
Закон України «Про банки і банківську діяльність» [6]	Вид відображення в бухгалтерському обліку	Специфіка аналітичного обліку
	Банківське обслуговування	Організація ведення бухгалтерського обліку
	Елементи специфічного методу бухгалтерського обліку	Методика ведення бухгалтерського обліку відповідно банкам

ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ТА АУДИТ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Закінчення табл. 1

1	2	3
Указ Президента України «Про застосування штрафних санкцій за порушення норм з регулювання обігу коштів» [7]	Санкції за порушення законодавства	На правильність, чіткість та відповідність ведення бухгалтерського обліку згідно з чинним законодавством
Наказ про облікову політику підприємства	Вид ведення бухгалтерського обліку	Нюанси ведення бухгалтерського обліку кожного підприємства
	Завдання бухгалтерського обліку	Організаційні аспекти ведення бухгалтерського обліку
	Форми ведення бухгалтерського обліку	Методологічні рекомендації до ведення бухгалтерського обліку

Після проведеного нами аналізу чинного законодавства України бачимо, що воно достатньою мірою регулює організацію бухгалтерського обліку грошових коштів, висвітлює всі аспекти, які стосуються бухгалтерського обліку, що є позитивним на сьогодні.

Після аналізу попередніх досліджень встановлено, що важливою є проблема повноти та своєчасності відображення у системі обліку грошових коштів. Адже, якщо грошові кошти не будуть повністю та своєчасно оприбутковані, то не буде чіткого відображення реального їх розміру. А далі – неправильне відображення штрафних санкцій. І така помилка тягне за собою багато інших, які можливо виявити лише під час інвентаризації. Грошові кошти повинні повністю і своєчасно оприбутковуватись, а інформація про їх наявність має правильно відображатись у фінансовій звітності, оскільки несвоєчасне оприбуткування призводить до накладання на підприємство штрафних санкцій. Раціональна організація бухгалтерського обліку грошових коштів потребує правильного здійснення і відображення всіх етапів їх руху, починаючи з нормативно-правових вимог, заповнення первинних документів, узагальнення та систематизації інформації в облікових регістрах і завершуючи складанням звітності. У процесі здійснення розрахунків велику роль відіграє оперативність прийняття рішення, отримання необхідної інформації тощо. Підприємствам, які мають великі грошові обороти, важливо знати залишок грошових коштів на рахунку в певний період. З великим обсягом роботи бухгалтер не завжди має фізичну можливість передавати інформацію особисто в паперовому вигляді до банку. Через це використання інформаційних технологій в обліку значно прискорює інформаційний потік.

Щоб своєчасно і в повному обсязі висвітлювати інформацію у процесі бухгалтерського обліку касових операцій, слід не забувати про такі речі, як ліміт залишку готівки (ліміт каси), прибутковий касовий ордер, видатковий касовий ордер. Касові операції оформляються касовими ордерами, видатковими відомостями, розрахунковими документами, документами за операціями із застосуванням електронних платіжних засобів, іншими касовими документами.

Облікова політика кожного підприємства має свої складові частини, які невід’ємно взаємодіють. Зокрема, можна виділити такі складові, як технічна, організаційна та методична.

Технічна складова – це склад та структура бухгалтерської служби, аналітична складова ведення бухгалтерського обліку; організаційна складова – це організація побудови обліку, визначення відповідальних осіб тощо; методична складова – це методи та процедури організації бухгалтерського обліку.

Ці три складові, на нашу думку, є найбільш важливими, тому ми зупинимося на них. Дослідивши ці аспекти, хочемо запропонувати вдосконалити аналітичні рахунки на підприємствах. Кожна діяльність є специфічною, а отже, й облік кожного суб’єкта господарювання є індивідуальним. Виходячи з цього, ми пропонуємо увести такий поділ рахунків: 302 «Готівка в іноземній валюті» та 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті», оскільки країна розвивається і є вільноконвертовані валюти і їх доцільно було б

ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ТА АУДИТ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

рознести по різних аналітичних розрізах. Наприклад 302.1 – «Готівка в доларах»; 302.2 – «Готівка в євро»; 302.3 – «Готівка в рублях» і так далі.

Про отримання підприємствами готівки в касу за прибутковими касовими ордерами видається засвідчена відбитком печатки цього підприємства квитанція (що є відривною частиною прибуткового касового ордера) за підписами головного бухгалтера або працівника підприємства, який на це уповноважений керівником.

Видача готівки з каси проводиться за видатковими касовими ордерами або видатковими відомостями. Документи на видачу готівки мають підписувати керівник і головний бухгалтер або працівник підприємства, який на це уповноважений керівником. До видаткових ордерів можуть додаватися заява на видачу готівки, розрахунки тощо. Якщо на доданих до видаткових касових ордерів документах, заявах, рахунках тощо є дозвільний напис керівника підприємства, то його підпис на видаткових касових ордерах не обов'язковий [4].

Щоб все було у строки, потрібно знати строки повернення готівкових коштів до каси підприємства, які наведено у вигляді табл. 2.

Таблиця 2

Контроль повернення грошових коштів

Елементи грошових коштів	Рахунки		Строки повернення готівкових коштів до каси підприємства
	Д-т	К-т	
Готівкові кошти під звіт на відрядження	372.1	30, 31	До закінчення 3-го банківського дня, наступного за днем повернення з відрядження
Готівкові кошти на закупку сировини та матеріалів	372.2	30, 31	Не більше 10 робочих днів з дня видачі готівки
Готівкові кошти на інші виробничі витрати	372.3	30, 31	Не більше двох днів, включаючи день отримання коштів
Грошові кошти одночасно на відрядження та вирішення в цьому відрядженні виробничих питань	372.1.2	30, 31	Строк, на який видано готівку під звіт, може бути продовжено до закінчення строку відрядження

Безготівкові розрахунки – це перерахування грошових коштів з рахунку підприємства-платника на рахунок підприємства-отримувача. Фінансовим посередником у цих розрахунках є банк, який надає послуги своїм клієнтам-підприємствам, підприємцям і фізичним особам. Порядок безготівкових розрахунків суворо регламентований законодавством. Здійснення розрахункових операцій через банк знижує потребу в готівці, сприяє концентрації в банку вільних грошових коштів для кредитування, забезпечує їх збереження й ефективніше використання, оптимізує та прискорює грошовий обіг держави [5].

Основними нормативно-правовими документами, які врегульовують це питання, є Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 20.03.1991 р. № 872-ХІІ [6], а також нормативний акт НБУ «Інструкція про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах» від 12.11.2003 р. № 492.

Як показує практика, облік грошових коштів достатньо регламентований законодавчими та нормативними актами України. Але розширення форм і методів здійснення розрахунків, властивостей та функцій грошових коштів як інструментів забезпечення платоспроможності стали основною причиною уточнення й деталізації відображення в бухгалтерському обліку та контролю операцій з ними. Тому виникає необхідність у застосуванні конкретних прийомів управління грошовими коштами, джерелом якого є достовірне інформаційне забезпечення.

Формування облікової політики у сучасних умовах господарювання є важливим та трудомістким процесом, що забезпечує вибір альтернативних методів обліку в межах чинного законодавства. Досліджуючи цю тему, пропонуємо вдосконалити складання облікової політики вимогами до складання, які наведено в табл. табл. 3.

Таблиця 3

Вимоги складання облікової політики в частині бухгалтерського обліку грошових коштів

Вимога	Характеристика
Повного висвітлення	Повнота облікового відображення всіх фактів господарського життя, пов'язаних з грошовими коштами
Законності	Здійснення бухгалтерського обліку грошових коштів не повинно суперечити нормам чинного законодавства
Зрозумілості	Наведена інформація в обліковій політиці в частині бухгалтерського обліку грошових коштів повинна бути зрозумілою для осіб із спеціальними знаннями у сфері бухгалтерського обліку та контролю
Доцільності	Інформація, сформована в системі бухгалтерського обліку щодо грошових коштів, повинна бути корисною та доречною для внутрішніх і зовнішніх користувачів
Своєчасності	Облікова інформація в частині бухгалтерського обліку грошових коштів повинна бути актуальною та своєчасною для прийняття необхідних раціональних управлінських рішень (внутрішня бухгалтерська звітність і строки її подання керівництву)

Отже, використання цих вимог значно покращить діяльність підприємства загалом і дасть змогу уникнути помилок при своєчасному та повному бухгалтерському обліку суб'єкта господарювання.

Висновки. Таким чином, узагальнюючи проведений аналіз проблеми своєчасного та повного відображення грошових коштів у бухгалтерському обліку, можна сказати, що ця тема є актуальною і потребує подальшого розгляду. Нами було розроблено декілька шляхів удосконалення організації бухгалтерського обліку грошових коштів, зокрема, вдосконалено аналітичний облік, документування та внутрішню звітність, що у свою чергу вплине на покращення діяльності підприємств в цілому. Аналіз проводився на основі трьох основних складових: технічної, організаційної та методологічної.

Висвітлена проблема є важливим аспектом для всіх підприємств, адже від достовірності, своєчасності, повноти та оперативності обліку грошових коштів залежить уся фінансова діяльність підприємства. Побудова належної системи бухгалтерського обліку грошових коштів передбачає правильність здійснення й відображення всіх етапів їх руху, починаючи з нормативно-правових вимог, заповнення первинних документів, узагальнення та систематизації інформації в регістрах і завершуючи складанням звітності. Результат діяльності будь-якого підприємства безпосередньо залежить від ефективної роботи підприємства, а особливо від вирішення проблем, пов'язаних з обліком грошових коштів, які є складовою діяльності підприємства. Ефективність організації обліку грошових коштів забезпечить раціональний розподіл та використання грошових коштів, а тим самим успішну фінансову діяльність підприємства.

Список використаних джерел

1. *Господарський кодекс України станом на 20.09.2015 року.*
2. *Гушу Д.* Облік грошових коштів: проблеми та шляхи їх вирішення [Електронний ресурс] / Д. Гушу. – Режим доступу : <http://conf-cv.at.ua/forum/83-811-1>.
3. *Державний реєстр судових рішень* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua>.
4. *Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»* від 18.03.2014 року.
5. *Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні* : затв. Постановою Правління Національного банку України від 15.12.2004 № 637.
6. *Про банки і банківську діяльність* : Закон України від 20.03.1991 р. № 872-ХІІ.
7. *Про застосування штрафних санкцій за порушення норм з регулювання обігу коштів* : Указ Президента України від 7 вересня 2001 року.
8. *Садовська І. Б.* Бухгалтерський облік [Електронний ресурс] / І. Б. Садовська, Т. В. Божидарнік, К. Є. Нагірська. – Режим доступу : <http://pidruchniki.com>.
9. *Табалюк А. С.* Актуальність проблеми організації обліку грошових коштів [Електронний ресурс] / А. С. Табалюк. – Режим доступу : <http://eztuir.ztu.edu.ua>.